The field evaluation at Maironio Street 19

In 2009 an evaluation was conducted on the plot at Maironio Street 19. The investigation was conducted in order to more accurately determine the E boundary of the former old plot that existed at present-day Bokšto Street 6 (Fig. 1). Four trenches (a total area of 54 m^2) were excavated.

After excavating the trenches, it was established that the old E boundary of the plot at Bokšto Street 6 could be considered masonry wall M1 that was recorded in all 4 trenches. It dates to the 17th–18th century (Figs. 2, 3) and there are later 19th-century masonry additions – reconstructions. More fragments of the masonry and wooden buildings that stood on the plot at Maironio Street 19 were also discovered in the trenches. These date to the 16th(?)–19th centuries. The earliest layer reached in the trenches was created in the 17th–18th century. Fragments of earlier structural ceramics and household pottery dating to the 16th century were also discovered in this and later layers. In order to determine whether horizons older than the 17th century have survived on this plot as well as to better determine the purpose and dating of the masonry and wooden structures that were discovered, a thorough excavation is required.

Viktorija Kučinskaitė

Tyrinėjimai Šventaragio ir Universiteto gatvių sankryžoje

2009 m. Vilniuje, Šventaragio ir Universiteto gatvių (L. Stuokos-Gucevičiaus gatvės dalyje) sankryžoje bei Universiteto ir L. Stuokos-Gucevičiaus gatvių (prie „Kempinski“ viešbučio), šalia gatvių vietoje tiesiant komunikacijas ir rekonstruojant gatvės dangą, vykdyti archeologiniai tyrinėjimai. Šalia minėtos teritorijos jau anksčiau keletą kartų buvo vykdomi archeologiniai tyrinėjimai (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 2, p. 201–202; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 371–373; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 419–420; *ATL 2003 metais*, V., 2004, p. 201–202).

L. Stuokos-Gucevičiaus gatve nuo Pylimo gatvės pusės žemyn leidosi Vingrių (Kačergos) upelis, ištekantis iš Vingrių šaltinių. XVI a. pradžioje Vingriai tekėjo išorine miesto gynybinės sienos puse. Šis miesto sienos ruožas ėjo ir palei L. Stuokos-Gucevičiaus gatvę. L. Stuokos-Gucevičiaus ir Šventaragio gatvių sankryžos vietoje Vingrių (Kačergos) upelis įtekėjo į Vilnios V atšaką. Vilnios V atšakos vandenys tekėjo maždaug dabartinės Šventaragio gatvės ruožu ir prie dabartinės Mokslų akademijos bibliotekos pastato įtekėjo į Nerį. Vilnios V atšaka, iš P ir V supanti Žemutinės pilies teritoriją, buvo gynybinės paskirties, vėliau ji pradėta naudoti ir kanalizacijai. XVIII a. ji pradėta užpylinėti, nes kenkė katedrai ir bendrai buvo kliuvinys miestui. XVIII a. pabaigoje miesto planuose Vilnios V vaga prie katedros visai neberodoma, išskyrus tą dalį, kuria tekėjo Vingrių upelis. Teritorija šalia dabartinių L. Stuokos-Gucevičiaus ir Šventaragio gatvių sankryžos buvo apgyvendinta tik nuo XVII a. ar XVI a. pabaigos. Vėlyvą apgyvendinimą lėmė tai, jog teritorija buvo pelkėta. Be to, pastačius miesto sieną, ši vieta atsidūrė už miesto ribų, todėl čia gyventi buvo dar ir nesaugu.

Kadangi didžioji darbų dalis vykdyta senųjų komunikacijų vietose arba šalia jų, viršutiniai sluoksniai nukasinėti mechanizuotai, o

aptikus nejudintą kultūrinio sluoksnio horizontą arba anksčiau čia stovėjusių pastatų liekanas, – vykdyti archeologiniai tyrinėjimai. Darbų metu ištirtas bendras 1124,19 m^2 plotas. Fiksuoti XVII–XX a. kultūriniai sluoksniai. Įžemis nebuvo pasiektas.

Visoje šaligatvio dalyje vykdant dangos rekonstrukcijos darbus, buvo nukastas 50 cm storio žemės sluoksnis. Būsimų komunikacijų vietoje buvo kasama iki 1,5–3 m gylio. Čia iki 2–2,5 m gylio fiksuoti šviesūs žvyringi sluoksniai, kuriuose pasitaikė atsitiktinių XVII–XX a. radinių. Tik duobėse, kastose iki 3 m gylio, pastebėti tamsūs XVII a. datuojami kultūriniai sluoksniai. Šaligatvio dalyje palei Šventaragio gatvę aptikti dviejų mūro statinių fragmentai. Prie pat „Kempinski“ viešbučio pamatų išlikęs mūrinio statinio pamato fragmentas. Atkastas pamatas suformuotas iš rusvų plytų ir akmenų, rištų skiediniu, datuotinas XVII a. Kitas aptiktas fragmentas – tai XVI a. miesto gynybinės sienos liekanos (1 pav.). Darbų metu atidengtas apardytas kelių metrų ilgio sienos ruožas. Tai palei L. Stuokos-Gucevičiaus gatvę už „Kempinski“ viešbučio pastato ir jo rūsiuose esančios gynybinės sienos tąsa. Sienos linija Šventaragio gatvės vietoje nutrūksta, ko gero, ji suardyta įvairiu laiku tiestų komunikacijų. Dar vienos akmenų–plytų mūro pamato liekanos atkastos Šventaragio ir Universiteto gatvių sankryžos vietoje (2 pav.). Tai senesnio nei XVIII a. vidurio statinio V kampas ir didelė dalis PV sienos pamato. Vietose, kur pamatas buvo išlikęs aukščiau, daugiau plytų, apačioje vyrauja akmenys. 1808 m. miesto plane šioje vietoje pažymėtas mūrinis statinys, kurio padėtis atitinka pamatą. Sankryžos vietoje, rekonstruojant gatvės dangą, buvo nukasamas iki 1–1,2 m storio žemės sluoksnis, tiesiamo vandentiekio vietoje – iki 2,1 (vietomis iki 2,3) m gylio. Fiksuoti XVII–XX a. kultūriniai sluoksniai. L. Stuokos-Gucevičiaus gatvėje vietoje po viršutiniais XX a. sluoksniais atidengtas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios akmenų grindinys. Yra žinoma, kad 1851 m. tvarkant teritoriją aplink Katedros aikštę, buvo nutiesta dabartinė L. Stuokos-Gucevičiaus (Semionovskajos) gatvė. Šios gatvės dalyje XVIII–XIX a. datuojamame sluoksnyje aptikta žmogaus kaulų (ne anatomine tvarka). Šalia jų buvo daug buitinės keramikos, koklių fragmentų ir gyvulių kaulų. Panašu, kad žmogaus kaulai buvo su-

1 pav. Šventaragio gatvėje aptiktos XVI a. Vilniaus miesto gynybinės sienos liekanos. V. Kučinskaitės nuotr.

Fig. 1. The remains of the 16th-century Vilnius defensive wall discovered on Šventaragio Street.

2 pav. Šventaragio ir Universiteto gatvių sankryžoje aptiktas statinio pamatas. V. Kučinskaitės nuotr.

Fig. 2. The building foundation discovered at the intersection of Šventaragio and Universiteto Streets.

3 pav. Švininė plomba su Harlemo herbu. V. Kučinskaitės nuotr.

Fig. 3. A lead seal with the coat-of-arms of Haarlem (Netherlands).

versti kartu su šiomis buitinėmis atliekomis. Taip pat šioje gatvės dalyje atidengtos dvi medinių latakų atkarpos, medinio žiedo (?) fragmentas, datuotini XVII–XVIII a. Aptiktos ir vieno kalkėmis užpilto apdegusio medinio kubilo liekanos. Tokie šioje teritorijoje (Odminių skvere) randami mediniai kubilai buvo naudojami XVII–XVIII a. veikusiame odininkų ceche.

Archeologinių tyrinėjimų metu surinkta daug radinių. Daugumą jų sudarė buitinės keramikos bei koklių fragmentai, daugiausia datuojami XVII a. Likusią radinių dalį sudarė metalinių dirbinių, langų stiklo, stiklinių butelių, odinio apavo fragmentai. Rasti du siuvėjų naudoti žalvariniai smeigtukai, pora Jono Kazimiero Vazos šilingų, kelios kulkos, švininė plomba su Harlemo (Šiaurės Olandijos miesto) herbu (ant skydo – kalavijas, jo šonuose – po dvi žvaigždes) (3 pav.).

The excavation at the intersection of Šventaragio and Universiteto Streets

In 2009, 1124.19 m^2 were excavated at the intersection of Šventaragio and Universiteto Streets. During the excavation three fragments of masonry structures dating to the 16th–18th centuries were found (Fig. 2). One of them is from the 16th-century Vilnius defensive wall (Fig. 1). The bones of one individual, wooden gutters, and the remains of a wooden tub were also found. A large quantity of clay pottery, tiles, John II Casimir coins and other finds dating to the 17th–20th centuries were discovered (Fig. 3).